

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieu-opm.com/>

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 - *De còr e d'òc* sus Radio Transparence 93.7 FM

Cada dimars, de 19h00 a 20h00 - *Era votz dera montanha*, sus Radio Couserans 94.7 FM

Cors e talhièrs d'occitan

Le diluns de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Le dimars de 14h00 a 15h30 a Sent Joan del Falgar (Ostal de las associacions) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimars de 17h00 a 18h30 a Foish (Le Léo) - Cors d'occitan totes nivèls.

Le dimècres de 15h30 a 17h30 al Fossat (sala multimèdia/Versalhas) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimècres de 17h00 a 18h30 a Sent Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan debutants.

Le dimècres de 18h30 a 20h00 a Sent Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 14h00 a 16h00 a L'Avelhanet (Sala multiespòrts) - Cors d'occitan totes nivèls. Contacte : 05.81.06.03.88

13 e 27/02/2024 a 18h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de cant amb Pascala Respaud. Contacte : lauseta@gmail.com

14 e 28/02/2024 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de convèrsa animat pel Cercle occitan Prospèr Estieu de Pàmias. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloco9@orange.fr

Acamps

17/02/2024 a 14h00 a Foish (Comuna - Sala Joan Jaurès) - *Amassada Generala* de l'Institut d'Estudis Occitans d'Ariège. Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

Animacions

01/02/2024 a 18h00 a St Guironç (Maison de la Citoyenneté) - Presentacion de l'Alman'Òc 2024 realizat pel Cercle occitan Pèire Lagarda. Contacte : 06.33.35.43.08 o piquemalj@orange.fr

09/02/2024 a 21h00 a Foish (L'Estiva - sala I. Sandy) - Conte musical « Amaury et l'accord parfait » amb Gerard Garrigues e Mathys Marie. Entrada : 7 €. Contacte : 06 74 91 83 07 - cercleoc.dany@laposte.net

LO MOT DE LA PRESIDENTA DE L'IEO D'ARIÈJA

Caris sòcis,

L'occitan es encara e totjorn en dangièr mas quitament dins Ariège semblariá que bufèsse un ventolet d'espèr e nos'n cal regaudir. Al mes de genièr passat, anèri a l'Inspeccion d'Acadèmia d'Ariège per participar a un acamp del grop de trabalh departamental per l'occitan, menat pel director academic dels servicis de l'Educacion Nacionala, en preséncia d'un representant de la Region, un de l'OPLD, una del Conselh Departamental, les caps d'establiment de Foish e les ensenhaires. Tot aquel monde, al delà de l'obligacion legala, semblan plan conscients de la necessitat de promòure la lenga occitana e d'assegurar una continuitat dins l'ensenhament de l'occitan. Solide Ariège es pas brica en avança sus aquel sicut, podèm pas qu'avançar. Dins aquesta amira, les elegits de la Region multiplican les rescontres dins las comunas per capitar d'obrir seccions bilingüas dins l'escòla publica. Ongan, a la dintrada de setembre les escolans de l'escòla Paul Bert de Foish que ja son dins una classa bilingüa de CM2, poiràn contunhar son aprendissatge dins la classa bilingüa que se dobrirà en 6^{ena} al collègi Lakanal de Foish. Iniciativas d'aquela mena mòstran plan la volontat de tornar fèr viure le nòstre patrimòni lingüistic. De trabalh n'i a encara mas sèm dins la bona draia. Dins le meteis temps, emai siá pas encara fèit, le Conselh Departamental seriá d'acòrdi per signar una convencion amb le rectorat, sus l'ensenhament de l'occitan e la formacion de professors. Le tèxte es en preparacion. Tot aquò son novèlas encoratjantas que nos van butar a perseguir nòstres esfòrces per la lenga amb mai de vam. La dictada occitana que ven de se debanar a Foish, amb participants de totes las edats mòstra plan tanben l'interès e l'estrambòrd que fè nàisser la lenga nòstra e que quita pas de créisser. Fin de genièr, avèm tanben rescontrat les elegits de Mirapeish que vòlon tornar de visibilitat a l'occitan dins sa comuna.

09/02/2024 a 21h30 a Montaut (sala de las fèstas) – Pèça de teatre en occitan « Transicion a Traucapairòls » pels Galejaires. Sostitrada en francés. Entrada : 6€.

Contacte : 06.95.30.50.34

16/02/2024 a 18h00 a Perelha - *Serada Pescalhons* : scèna dubèrta als cantaires e contaïres. repais partejat. Organizat pel Cercle occitan del País d'Òlmes/Mirapeish. Contacte : 06.07.51.02.11 o c.copom@orange.fr

EN MARÇ...

16/03/2024 a Montsegur (Prat dels Cremats) - Comemoracion del lenhièr. Organizat pel Cercle occitan del País d'Òlmes/Mirapeish e Convergència. Contacte : 06.34.98.91.13 o c.copom@orange.fr

« Per seguir tota l'actualitat culturala occitana : <https://arieja.ieo-opm.com/agenda/> »

Ça que la, per manténer aquela dinamica positiva, le vòstre sosten, le vòstre engatjament nos fè mestièr e un còp encara vos prègui de voler plan participar al conselh d'administracion de l'IEO d'Arièja per afortir e alargar nòstra influéncia. Participar al CA representa pas que tres o quatre acamps cada an mas es important per definir las orientacions e las accions de l'associacion, per la preservacion e l'espandiment de l'occitan. Venètz fèr ausir la vòstra votz. Amassa es possible d'assolidar les progresses ja fèits. La vòstra ajuda, que siá benevolat, idèas novèlas o simple encoratjament es importanta per capitar.

Benlèu perdrem, mas podèm pas demorar muts e sens fèr res davant aqueles que nos vòlon escafar. Amassa tirarem camin cap al reviscòl de la lenga !

Vos mercegi fòrça per la vòstra fidelitat a la causa occitana e espèri de poder comptar sul vòstre sosten, atal entre totes, ac farem tot !

Annie Wolf

Per èsser al fil...

L'IEO Arièja : <https://arieja.ieo-opm.com/>

Lo Diari : <http://lodiari.com/>

Jornalet : <https://www.jornalet.com/>

Lo Congrès : <https://locongres.org/fr/>

La cadena d'Alan Vidal : <https://www.youtube.com/@alainvidal9019>

e totjorn pel plaser d'escotar...

Paraulas de Louis Couderc : <https://youtu.be/Ds9b9Srg-QY>

Paraulas d'Irenèu Lagarda : <https://youtu.be/p9augtUkdYs>

Les cocons del placard

Sarah e sa « jove » sòr èran nascudas mai o mens a l'encòp de la tresena Republica. Malgrat que demorèsson dins un castèl pichon de bricas rojas, a las pòrtas e fenèstras enrodadas de gres blanc, èran pas plan fortunadas...

Ah ! aquò, òc, avián recebuda la bona educacion de las joves de la borgesiá o tanplan de l'aristocracia, tan val dire tot çò que las podiá prestar a un maridatge avantatjós, mas falta de partit a lor convenéncia e a lor gost, èran demoradas celibatàrias. Dire que vivián miserablament ? Non : tenián qualques bòrdas, de qué se noirir avareciosament, qualques canas de fustas per la cosina e per se calfar l'ivèrn.

Fasián durar les vestits (en 1940, portavan encara las longas raubas d'abans 1914), « prenián las aigas », en guisa de vacances e de viatges, anavan a la font de Fontcirga a La Bastida d'Èrc, convidadas en çò de parents de la fabrica de penches de bana.

Lor vièlha demòra èra pas plan alunhada del vilatge ont Monica, son fraire e sa sòr, venián en vacances en çò de lors pepins. Per cortesiá mas sustot per amistat per aquelas vièlhas damas plan solitàrias, les parents de Caterina, son fraire e sa sòr lor fasián visita, una vrespada de temps en temps.

Urosas d'aver de la joventut, de charrar amb le jove *Roger*, qu'avián conegut l'oncle tuat en novembre de 1914 e que portava son prenom, urosas de se fèr descriure las activitats diversas de Caterina dins la region parisenca e d'interrogar Monica sus l'Escòla del Dimenge, prenián plaser de les recebre tan dignament coma possible.

Le rite èra immutable : dubrissián le placard, que la pòrta recobèrta de la mèma tapissariá que las autras parets le rendiá invisibla, ne sortissián una boita metallica que ne levavan la cabucèla ceremoniosament, e ofrissián les cocons que conteniá.

Ailàs ! La pòrta sonhosament barrada, la boita de fèrre, avián pas protegit les famoses cocons de l'umiditat seculara que regnava dins aquela demòra pròcha del riu !

E pel triò, èra pas tant la consomacion d'aquela pretenduda golardisa que pausava problèma, mas de l'engolir sens broncar e sustot sens s'agachar, de paura qu'un aire ausit e complice traïsquèsse pas lor connivéncia trufaira !

Geneviève Dagain

La cronica de Claudina Solhà

La maison de Clemantina

Aquela bastissa que m'a tostemp agradat. Quand anava a la 'scòla al Par, que la vesia alà en faça, quilhada aishús la sèva còla. Pervocada d'un brave crepit irange, que fasia « villa », al mieg d'aquel país de casas pro vielhas, e mès lèu sombras, pusque montadas de pèira granitica grisassa e de lausas nerassas.

E portant, aquela femna e le sèu òme qu'èran pageses, coma totis les de pr'aquí. Ramon que fic la guèrra de 14 e que'n tornèc blassat, amb un tròç d'obús que's passejava dedens le sèu còs, e que'l fasia patir Diu sap. A tal punt que non parlava cap güaireben mès, e qu'avia crisas a las consequéncias estranhas.

Aquí qu'agèren duas filhas. Solament, que vivian en çò dels sogres, e las causas que non's passavan cap tròp plan. Le joes coble que demanèc sa part. Que les i atribuèren aquelis prats d'un endret dit Bertranet, duas vacas, e una vielha maison chiu mès amont. Après un tartèr de desmarchas, Ramon que toquèc una pension. Alavetz que's firen bastir, amb l'ajuda de bravis vesins, aquela maison, amb la bòrda de còsta. Totis dus -sustot ela- que s'atelèren a fèr pervier aquel ben. En trebalhant a non poder mès, qu'arribèren a tirar's de la misèra, a doblar le tropèl, a fèr créisher òrt e camp, èrba e arbes frutèrs.

Le coratge de Clemantina, que non's pòt cap díser ! Tot que marchèc. Que metèren las duas filhas a la 'scòla liura a Pàmias, en pension. L'ainada que devenguèc regenta ; la segonda que non s'i agradèc cap, que's demorèc a casa un temps.

E pueish aquestas que's maridèren (l'ainada amb mon oncle, que devenguèc la meva mairina). Que partiren viver per las vilas. Qu'agèren dròlles. E la vida que contunhèc. Que tornavan a las vacanças, çò que'm permetia d'anar véser les cosins tot còp que'm podia escapar.

Doncas, de tostemp, Bertranet que m'a agradat. Be comprenetz qu'aquí que i èra mès polit qu'en çò meu ! Al cap d'una còsta, qu'arribam aishús un planèr : un ostal tot solet, desgatjat de pertot. Destacant-se aishús aquela façada irange, una trelha que pren güaireben tota la façada. Unas marchas andà arribar aishús una terrassa plen sud, amb una vista a 180° de las montanhas de Massat, anant del Còl de Pòrt a l'èst al Mont Valièr a l'oèst, en passant pel pic dels Tres Senhors e les d'Aulús.

En virant-se, la pòrta d'entrada que da aishús un corredor. A dreita, la cosina (pas plan grana) amb la chemeneia, seguida d'un reduit amb un dornèr, e d'una comunicacion damb la bòrda. A esquèrra, la sala de minjar ! Imagenatz, un luxe per l'epòca ! Al fons, un crambòt. Al cap del corredor, les comuns, e l'escalèr que va a l'estatge.

Aquí, devant, duas crambas plen sud, amb una pòrta-frièsta cadà una, arrestada per un baletòt. A dreita, un auta pèça mès chicòta, a gaucha, le cabinet de teleta. D'autas marchas que puejan al grè. Per la mainada qu'èra, aquela bastissa que representava le luxe !

La bòrda, de plan pè, pas tròp grana, que cabia pr'aquò 4 vacas, 3 lapinèras e la galièra. Defòra, chiu al-dessús, l'abeurador e le lavador. L'aiua qu'arribava del riu pròishi per una aqüèra que passava derrèr casa. Dejós la terrassa, un abric andà la lenha, e una cava ont entrepausavan tot çò cueils. A una vintena de metres, le bordet del gorrin.

Les prats que s'estenian a l'entorn, tan coma le camp, l'òrt e le vergèr. O, le ben n'èra cap plan gran, 4 ectaras benlèu... Just de qué sobreviver.

Ramon que's moric dins las annadas soassanta. Clemantina que contunhèc sa vida de paísana, tant que poguèc. Pueish, pro vielha ja, qu'agèc una ataca, que's paralísèc. Ja recuperèc pr'aquò, mema se'l n'i demorèc sequèlas. Que calguèc arrestar le bestiar. E qu'acabèc sa vida en çò de la filha ainada, ont se moric dins las annadas 80.

La maison, un temps, que non's desbarrèc cap que per las vacanças. Pueish, a la retirada, mon oncle e ma tanta que se'n i venguèren. Ara, que son mortis totis dus. La meva cosina que i a viscut un temps, pueish que l'a venuda.

Que la regrèti plan, aquela maison...

Dictada occitana

Le dissabte 27 de genièr passat e coma cada an, venguèron a Foish curioses e afogats de la lenga per participar a la Dictada occitana. Le tèxte «La lectura dels lapins» causit e legit per Annia Wolf, presidenta de l'IEO d'Arièja èra tirat de *Garriguenc* de Cristian LAUS.

Le temps de la correccion posquèrem gaitar le film «La lenga defenduda» de l'Institut Occitan d'Avairon. Aquel moment fòrt plasant foguèt clavat per un vespralh plan gostós coma a l'acostumat.

Podèm felicitar les ganhants :

Lydia BASTIE, Anne-Marie BERTRAND, Raymonde CHOPINEAU, Barnabé COMBES, Corine COQ, René CUQ, Sòfia JACQUES, Aline PAILLER, Maria-Anna POJADA, Marielle SICRE, Dominique SUBRA e Alan VIDAL.

A l'an que ven !!

La vièlha dalha

A l'estable vièlhàs, penja una dalha
Amagada de tataranhas e de palha,
Endormida pel temps, l'oblit e l'abandon.
Miserabla mosís aquí al recanton.

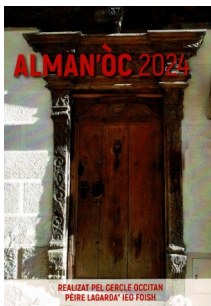
Quantes dalhaires de lors mans rasposas
An estrenhut sas punhadas rascanhosas,
Per lançar còpsec la lama acerada
Dins l'èrba, le redalh, le blat o la civada !

Quantes còps de martèl n'aprimèron le talh
Qu'al mens fusquèsse digne d'un dalh !
La pèira del codil ne fasiá un rasor
Qu'estalviava longa pena e susor.

Ac cal dire emai que siaga plan triste
Que siagas dalha o pichon ministre
Aprofita de la vida cantadissa
Que, malfisa-te, es lèu passadissa.

Alan Vidal

Alman'Òc 2024

E ongan encara vaquí l'Alman'Òc novèl 2024 editat pel Cercle Occitan Pèire Lagarda de Foish.

I trobaretz coma a l'acostumat istòrias risolièras, recèptas, contes, jòcs...
154 paginas.

De crompar a l'Espaci occitan totjorn al prètz de 10 € (pòrt en sus).

Bethmale Contes et légendes

Obratge paregut en novembre de 2023 amb la participacion de Janòt det Sabre-Cabos e Odila de Guilhèm-Pons. Editat per l'associacion « Bethmale, Vie et Parlers ».

74 contes transcrits e redigits en gascon de Vathmala, en occitan e en francés.

Contes del passat contats per las meninas al canton pendent las velhadas... mas tanben contes de la montanha, supersticions...

En venda a l'Espaci occitan al prètz de 25 € (pòrt en sus).

